

2008. gada 6. jūnijā

Industriālo investīciju izaicinājumi Latvijā

1. Kopsavilkums

Ārvalstu investoru padome Latvijā (ĀIPL) uzskata, ka valdībai būtu jāuzlabo teritoriālās plānošanas un būvatļauju izsniegšanas procesus, lai, kad tiek attīstīti jaunizveidoti (*green-field*) industriālie investīciju projekti, no tiem izrietošās procedūras un to norises laiki būtu paredzamāki un skaidrāki no investoru viedokļa.

Valdībai būtu jāievieš pārredzamāks lēmumu pieņemšanas process visos līmeņos un jānodrošina skaidra vīzija investoriem par to, kādas ir valsts tautsaimniecības un industriālajai attīstības prioritārās sfēras.

2. Rekomendācijas/Ierosinājumi

1. Uzlabot informācijas caurspīdīgumu, pārredzamību un padarīt prognozējamākus lēmumu pieņemšanas procesus saistībā ar teritoriālo plānošanu un celtniecības procesiem; novērtēt un atzīt sabiedriskās apspriešanas un tuvējās apkārtnes iedzīvotāju piedalīšanās nozīmi lēmumu pieņemšanas procesos.
2. Nodrošināt valdības atbalstu liela apjoma un Latvijas tautsaimniecībai nozīmīgiem investīciju projektiem.
3. Radīt praktisku iespēju labot/grozīt esošos teritoriālos plānojumus un iespēju ieviest ātrākas procedūras teritorijas zonējuma maiņai.
4. Pārskatīt pašvaldību budžeta veidošanas nodokļu struktūru.
5. Ieviest valsts atbalsta programmu vai pašvaldību aizņemšanās sistēmu vietējo industriālo infrastruktūru attīstībai.

3. Pamatojums

Daudzos gadījumos ir pieredzēts, ka ar atbilstošu zonējumu un infrastruktūru nodrošinātu teritoriju trūkums ir šķērslis industriālo projektu īstenošanai Latvijā. Reģionālo teritoriālo plānojumu izstrāde ir noritējusi visai formāli un bieži vien pašvaldības nav paredzējušas jaunas industriālās platības, pēc inerces iezīmējot par rūpnieciskām tikai tās teritorijas, kas bija rūpnieciskas padomju laikos, un kas bieži vien jau tiek izmantotas. Ja tomēr eksistē teritorijas ar industriālo zonējumu, ļoti tipiski ir, ka šīm vietām trūkst atbilstošas infrastruktūras un nav atrodami pašvaldību fondi vajadzīgās infrastruktūras izbūvēšanai.

ĀIPL ierosina apsvērt iespēju mainīt nodokļu struktūru tā, lai pašvaldību budžetu veidotu ne tikai daļa no tajā deklarēto iedzīvotāju ienākuma nodokļa un nekustamā īpašuma nodokļa, bet arī daļa no pašvaldības teritorijā esošo uzņēmumu ienākuma nodokļa. Tādā veidā pašvaldības budžetu veidotu iedzīvotāja ienākumu nodoklis, nekustamā īpašuma nodoklis un uzņēmuma ienākumu nodoklis. Alternatīvi varētu ieviest maksājamā iedzīvotāju ienākumu nodokļa sadali starp to pašvaldību, kur persona dzīvo, un to, kur šī persona strādā, tādējādi motivējot pašvaldību definēt un attīstīt atbilstošas teritorijas industriālajām vajadzībām, lai piesaistītu industriālos investorus un radītu vairāk darba vietu vietējiem iedzīvotājiem.

Investori neizvēlēsies teritoriju bez atbilstoša zonējuma/infrastruktūras, kas eventuāli nozīmē uzsākt laikietilpīgo zemes zonējuma maiņas procedūru, 13+ dažādu institūciju tehnisko noteikumu saņemšanu un saskaņošanu, kā arī investoram būtu jāreķinās ar infrastruktūras izbūves finanšu un tehniskajiem riskiem. Attīstot industriālās zonas, ir svarīgi novērtēt nepieciešamo infrastruktūras pieslēgumu pieejamību zemes gabalā, īpaši jauna elektrības pieslēguma izmaksas, notekūdeņu un ūdens piegādes pieslēgumu, lai palielinātu esošās pieejamās kapacitātes.

Informācijas pārredzamība par lēmumu pieņemšanas procesiem attiecībā uz teritoriālajiem plānojumiem gan vietējiem iedzīvotājiem, gan investoriem var samazināt potenciālos negatīvos efektus uz ekonomisko aktivitāti, it īpaši attiecībā uz vietējo sabiedrību. Tas ir arī svarīgs instruments, lai palīdzētu vietējām sabiedrībām gūt labumu no potenciālajām iespējām, kas radušās no jaunām investīciju aktivitātēm.

Būvniecības procesa formālie standarti, likumi un noteikumi, kas regulē būvatļauju saņemšanu, šķiet ir neskaidri, pretrunīgi un dažreiz pat nerealizējami. Ne tikai investoriem, bet arī pašvaldību amatpersonām dažreiz trūkst skaidrības par to, kādām ir jābūt procedūrām sarežģītu industriālo projektu īstenošanā. Tas rada vidi, kurā pastāvīgums var tikt nodrošināts tikai, saglabājot labas attiecības ar atbildīgajām amatpersonām, kas arī rada aizdomas par korupcijas riskiem, risinot un izvairoties no iespējamiem strīdiem un kavējumiem.

Skaidru vadlīniju un likumu trūkums attiecībā uz sabiedrības iesaistīšanu ir vēl viens aspekts, kas veido investīciju vides neprognozējamību Latvijā. Sabiedrības iesaistīšana teritoriālo plānu veidošanā ir bijusi tikai formalitāte daudzās pašvaldībās, tāpēc apstiprinātos teritoriālos plānus sabiedrība bieži vien neatbalsta. Tas noved pie situācijām, kad industriālie investīciju projekti var tikt aizkavēti jebkurā projekta stadijā, kas ir saistīta ar sabiedriskās apspriešanas procedūrām, tikai tāpēc, ka pati industriālās teritorijas attīstīšanas ideja nav guvusi patiesu sabiedrības atbalstu.

Pārredzamība var veicināt labu vides, sabiedrības un uzņēmējdarbības vadīšanas prakšu pārņemšanu un veicinātu efektīvāku vietējo pašvaldību, investoru, regulētāju un politikas veidotāju lēmumu pieņemšanu. Lielāka pārredzamība veicina aktīvāku vietējās sabiedrības iesaistīšanos.

Tas ļautu izvairīties no iespējas vēlāk apšaubīt teritoriālā plānojuma vai būvniecības procesu pieņemšanu kā iemeslus minot to, vai ir veiktas atbilstošas sabiedrības konsultācijas vai ir veiktas konsultācijas ar citām institūcijām un vai pilnībā ir ievērotas juridiskās normas un procedūras. Apkārtējo iedzīvotāju nozīme un viņu iesaistīšana konsultāciju procesā pirms teritoriālās plānošanas un/vai būvniecības procesa pieņemšanas būtu jāuzsver atsevišķi. Nav šaubu, ka šis process būtu jāīsteno atbilstošā kārtībā, citādi risks tikt iesaistītam strīdā varētu aizkavēt visu projekta izstrādes procesu. Šie ir tikai no dažiem riskiem, pār kuriem investoriem nav kontroles, un daži neveiksmīgi piemēri varētu izveidot nepareizu priekšstatu par valsti un bojā tās tēlu.

Mēs aicinām vietējās pašvaldības un valdību attīstīt praktisku iespēju labot/grozīt esošos teritoriālos plānus un plānot teritorijas atbilstoši investoru vajadzībām industriālā zonējuma ziņā, izvērtējot pašvaldības un sabiedrības vēlmi attīstīt industriālo uzņēmējdarbību, infrastruktūras pieejamību un ietekmi uz vidi.

Iespēja ieviest paātrināto procedūru zemes zonējuma maiņai un transformācijai tādiem rūpnieciskiem projektiem, kas atbilst noteiktiem kritērijiem, varētu būt risinājums šī brīža vajadzībai pēc industriāliem investīciju projektiem.

Mēs arī gribētu veicināt valdības atbalsta sniegšanu nozīmīga izmēra investīciju projektiem, kas būtu svarīgi Latvijas tautsaimniecībai (piemēram, lieli lineārie objekti, spēkstacijas un citi). Tāds atbalsts skaidri norādītu investoriem uz projekta atzīšanu un nodrošinātu gludu projektu

īstenošanas un koordinācijas saskaņošanas procesus ar citām valsts iestādēm.

Investoru radīto ekonomisko aktivitāšu rezultātā labumu gūtu vietējā sabiedrība. Tas, savukārt, varētu mudināt vietējās pašvaldības atbalstīt un veicināt uzņēmējdarbību rodot iespēju palīdzēt investoriem attīstīt nepieciešamo infrastruktūru. Zinot, ka tikai dažām pašvaldībām Latvijā ir pieejami resursi, lai ātri reaģētu uz potenciālo investoru vajadzībām, mēs gribētu ierosināt valdības atbalsta programmu vai vietējo pašvaldību aizņemšanās sistēmu, ko pārraudzītu Reģionālās attīstības un pašvaldības lietu ministrija un vietējā pašvaldība, lai attīstītu industriālās teritorijas. Finansējumu varētu piešķirt pašvaldībām infrastruktūras uzlabošanai/attīstīšanai (ceļi, enerģija, ūdens apgāde un kanalizācijas sistēmas) rūpnieciskām teritorijām, sekojot investora lēmumam, kas izdarīts par labu konkrētai pilsētai un zemes gabalam, kur īstenot industriālo investīciju projektu.